# ARREST VAN HET HOF (Vijfde kamer)
11 november 1986 *

In zaak 313/85,

betreffende een verzoek aan het Hof krachtens het Protocol van 3 juni 1971 betreffende de uitlegging door het Hof van Justitie van het Verdrag van 27 september 1968 betreffende de rechterlijke bevoegdheid en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken, van het Belgische Hof van Cassatie, in het aldaar aanhangig geding tussen

**Iveco Fiat SpA,** vennootschap naar Italiaans recht, gevestigd te Turijn (Italië),

en

**Van Hool NV,** vennootschap naar Belgisch recht, gevestigd te Koningshooikt-Lier (België),

om een prejudiciële beslissing over de uitlegging van artikel 17 van het Verdrag van 27 september 1968 betreffende de rechterlijke bevoegdheid en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken (PB 1968, L 299, blz. 32),

wijst

HET HOF VAN JUSTITIE (Vijfde kamer),

samengesteld als volgt: Y. Galmot, kamerpresident, F. Schockweiler, U. Everling, R. Joliet en J. C. Moitinho de Almeida, rechters,

advocaat-generaal: J. L. da Cruz Vilaça
griffier: D. Louterman, administrateur

gelet op de opmerkingen ingediend door:

— Iveco Fiat SpA, eiseres tot cassatie, voor de schriftelijke procedure vertegenwoordigd door M. Willemart en F.-X. de Dorlodot, advocaten te Brussel, en ter terechtzitting door J. Lambers, advocaat te Brussel,

* Procestaal: Nederlands.

— Van Hool NV, verweerster in cassatie, vertegenwoordigd door A. De Caluwé, advocaat te Brussel,

— de regering van het Verenigd Koninkrijk, voor de schriftelijke procedure vertegenwoordigd door B. E. McHenry van het Treasury Solicitor's Department,

— de Commissie van de Europese Gemeenschappen, vertegenwoordigd door H. van Lier, lid van haar juridische dienst,

gezien het rapport ter terechtzitting en ten vervolge op de mondelinge behandeling op 10 juni 1986,

gehoord de conclusie van de advocaat-generaal ter terechtzitting van 7 oktober 1986,

het navolgende

## ARREST

1 Bij beschikking van 4 oktober 1985, ingekomen ten Hove op 18 oktober daaraanvolgend, heeft het Belgische Hof van Cassatie krachtens het Protocol van 3 juni 1971 betreffende de uitlegging door het Hof van Justitie van het Verdrag van 27 september 1968 betreffende de rechterlijke bevoegdheid en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken (hierna: Executieverdrag), een prejudiciële vraag gesteld over de uitlegging van artikel 17 van genoemd Verdrag.

2 Deze vraag is opgeworpen in een geding tussen de vennootschap naar Italiaans recht Iveco Fiat SpA en de vennootschap naar Belgisch recht Van Hool NV, betreffende de geldigheid van een forumclausule vervat in een schriftelijke alleenverkoopovereenkomst. Deze overeenkomst bepaalde dat zij slechts schriftelijk kon worden verlengd, maar nadat zij was verstreken, is zij, zonder schriftelijk te zijn vernieuwd, verder tot juridische grondslag blijven dienen voor de voortgezette contractuele relaties tussen de partijen.

3 Het Belgische Hof van Cassatie, waarbij het geding aanhangig is, heeft de behandeling van de zaak geschorst en het Hof van Justitie de volgende prejudiciële vraag gesteld:

„Wordt aan artikel 17 van het Verdrag van 27 september 1968 voldaan door de schriftelijke overeenkomst die een forumclausule inhoudt, maar waarvan de termijn waarvoor ze gesloten werd verstreken is, doch die, hoewel de voorwaarde van het beding dat ze slechts schriftelijk kon worden vernieuwd, niet vervuld was, verder tot juridische grondslag heeft gediend voor de voortgezette contractuele relaties tussen de partijen ?"

4 Voor een omstandiger relaas van de feiten, het procesverloop en de krachtens artikel 20 van 's Hofs Statuut-EEG ingediende opmerkingen wordt verwezen naar het rapport ter terechtzitting. Deze elementen van het dossier worden hieronder slechts weergegeven voor zover zij noodzakelijk zijn voor de redenering van het Hof.

5 Om het probleem in zijn verband te plaatsen, zij eraan herinnerd, dat de schriftelijke vorm die artikel 17 Executieverdrag verlangt voor de geldigheid van een forumclausule, uitsluitend dient om te waarborgen dat de wilsovereenstemming tussen partijen inderdaad vaststaat. De nationale rechter is verplicht te onderzoeken, of bedoelde clausule het voorwerp heeft uitgemaakt van een dergelijke wilsovereenstemming, die duidelijk en nauwkeurig tot uitdrukking moet komen (arresten van 14 december 1976, zaak 24/76, Salotti, Jurispr. 1976, blz. 1831, en zaak 25/76, Segoura, ibid., blz. 1851).

6 Bij de beantwoording van de vraag van de nationale rechter moeten twee situaties worden onderscheiden.

7 Indien het toepasselijke recht de verlenging van de oorspronkelijke overeenkomst toestaat zonder dat de daarvoor uitdrukkelijk voorgeschreven schriftelijke vorm in acht wordt genomen, blijven de partijen gebonden door alle bepalingen van die overeenkomst, daaronder begrepen de forumclausule, ten aanzien waarvan hun wilsovereenstemming ontwijfelbaar moet vaststaan in de door artikel 17 voorgeschreven vorm.

8 Indien daarentegen volgens het toepasselijke recht de oorspronkelijke overeenkomst niet zonder schriftelijke vernieuwing kan worden verlengd, moet worden nagegaan of de forumclausule, als onderdeel van een geheel van bepalingen die stilzwijgend uit een verstreken vroegere schriftelijke overeenkomst zijn overgenomen en die verder tot juridische grondslag hebben gediend voor de voortgezette contractuele relaties tussen de partijen, aan de vereisten van artikel 17 voldoet.

9 Volgens 's Hofs rechtspraak voldoet een mondelinge overeenkomst tot aanwijzing van een bevoegde rechter aan de vereisten van artikel 17, wanneer een van één der partijen afkomstige schriftelijke bevestiging van die overeenkomst is ontvangen door de andere partij en deze daartegen niet tijdig bezwaar heeft gemaakt (arrest van 1 juli 1985, zaak 221/84, Berghöfer, Jurispr. 1985, blz. 2699). Indien de forumclausule dus deel uitmaakt van een geheel van bepalingen die stilzwijgend uit een verstreken vroegere schriftelijke overeenkomst zijn overgenomen en die verder tot juridische grondslag hebben gediend voor de voortgezette contractuele relaties tussen de partijen, is slechts aan de vormvereisten van artikel 17 voldaan, wanneer één der partijen de forumclausule, of het geheel van bepalingen waarvan zij deel uitmaakt, schriftelijk heeft bevestigd, zonder dat de andere partij, die deze bevestiging heeft ontvangen, zich daartegen heeft verzet.

10 Mitsdien moet op de vraag van het Belgische Hof van Cassatie worden geantwoord, dat artikel 17 van het Verdrag van 27 september 1968 betreffende de rechterlijke bevoegdheid en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken, aldus moet worden uitgelegd, dat wanneer een schriftelijke overeenkomst die een forumclausule bevat en die bepaalt dat zij enkel schriftelijk kan worden verlengd, verstreken is, doch verder tot juridische grondslag heeft gediend voor de voortgezette contractuele relaties tussen de partijen, die forumclausule aan de in genoemd artikel gestelde vormvereisten voldoet indien volgens het toepasselijke recht de partijen de oorspronkelijke overeenkomst geldig konden verlengen zonder de schriftelijke vorm in acht te nemen, of, zo dit volgens het toepasselijke recht niet mogelijk was, één der partijen de clausule of het geheel van stilzwijgend overgenomen bepalingen waarvan zij deel uitmaakt, schriftelijk heeft bevestigd, zonder dat de andere partij, die deze bevestiging heeft ontvangen, zich daartegen heeft verzet.

**Kosten**

11 De kosten door de regering van het Verenigd Koninkrijk en de Commissie van de Europese Gemeenschappen wegens indiening hunner opmerkingen bij het Hof gemaakt, kunnen niet voor vergoeding in aanmerking komen. Ten aanzien van de partijen in het hoofdgeding is de procedure als een aldaar gerezen incident te beschouwen, zodat de nationale rechterlijke instantie over de kosten heeft te beslissen.

HET HOF VAN JUSTITIE (Vijfde kamer),

uitspraak doende op de door het Belgische Hof van Cassatie bij beschikking van 4 oktober 1985 gestelde vraag, verklaart voor recht:

**Artikel 17 van het Verdrag van 27 september 1968 betreffende de rechterlijke bevoegdheid en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken, moet aldus worden uitgelegd, dat wanneer een schriftelijke overeenkomst die een forumclausule bevat en die bepaalt dat zij enkel schriftelijk kan worden verlengd, verstreken is, doch verder tot juridische grondslag heeft gediend voor de voortgezette contractuele relaties tussen de partijen, die forumclausule aan de in genoemd artikel gestelde vormvereisten voldoet indien volgens het toepasselijke recht de partijen de oorspronkelijke overeenkomst geldig konden verlengen zonder de schriftelijke vorm in acht te nemen, of, zo dit volgens het toepasselijke recht niet mogelijk was, één der partijen de clausule of het geheel van stilzwijgend overgenomen bepalingen waarvan zij deel uitmaakt, schriftelijk heeft bevestigd, zonder dat de andere partij, die deze bevestiging heeft ontvangen, zich daartegen heeft verzet.**

Galmot Schockweiler

Everling Joliet Moitinho de Almeida

Uitgesproken ter openbare terechtzitting te Luxemburg op 11 november 1986.

De griffier
P. Heim

De president van de Vijfde kamer
Y. Galmot